

קונטרס

הבינני

פרשת
בראשית
תשפ"א

שנה ג' חוברת ד'

שיעורי

הרב שמעון שפיצער שליטיא
הנלמדים בבית המדרש 'בית אהרן'
רח' פחד יצחק 5, ביתר עילית ת"ו

הבינני

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

A PROJECT OF

שמעו ותחי נפשכם!!

האזינו למאות שיעורים השווים לכל נפש
הנאמרים מדי יום ביומו בכל מקצועות התורה
והחסידות מסודרים להפליא ומלאים כל טוב

קול הבינני

בארה"ב

718-686-8300

ארץ ישראל

072-257-7726

להצטרף לקבלת השיעורים או החבורות

באימייל ולשלוח הערות:

info@lomdoschasidus.com

H0722577726@gmail.com

347.351.2400 / 053.311.0743

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

מפתח הענינים:

מדור אמונה ובטחון שיעור ע"א

יסוד האמונה הקודם לבטחון – בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ

המחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית \ הקב"ה לעולם כנשמה לגוף \ לעולם ה' דברך נצב בשמים \ הוא בורא ומנהיג לכל הברואים \ הוא לברו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים \ ההסתרה שבתוך ההסתרה \ תכלית בריאת העולם \ ימים בהירים וימים מעורפלים \ הסרת המסכים על-ידי התורה \ הדבק בתורה רואה באספקלריא המאירה \ בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין \ שתי מדרגות של אמונה \ איזהו חכם הרואה את הנולד \ סוף מעשה במחשבה תחילה \ כי קרוב אליך הדבר מאוד \ האמנתי כי אדבר \ יחזיק באמונה יתירה \ סיכמו של דבר \

יום ראשון פרשת בראשית – כ"ג תשרי ה'תשפ"א

השנת הארת ימי הרחמים והשמחה בשאר ימות השנה

עץ חיים היא למחזיקים בה \ הארון נושא את נושאו \ סייעתא דשמיא \ אם שמוע בישן תשמע בחדש \ מעשי אבות סימן לבנים \ ההשתוקקות מתגברת על הצמצומים \ במקום מחשבתו של אדם \ גל שנתלש וכו' ארבעים סאה \ געגועי הצדיק ליוה"כ \ כל זמן שהנר דולק אפשר לתקן \ אין לנו שיור רק התורה הזאת \ הלא הוא כמוס עמדי חתום באוצרותי \ התורה אינה מוגבלת בזמן, מקום או נפש \ אל תעצבו כי חדות ה' היא מעוסכם \ חכמת אדם תאיר פניו \

יום שלישי פרשת בראשית – כ"ה תשרי ה'תשפ"א

תכלית בריאת האדם

ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה \ מצוות עשה ומצוות לא תעשה \ למה דיברה תורה ברמיזה \ מהות העץ והפירות \ לעבדה ולשמרה בלי להתלכלך \ תרי"ג עצים כנגד תרי"ג מצוות \ כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל \ לעולם ישנה לתלמידו דרך קצרה \ היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם \ שני אופנים לקיים לעבדה ולשמרה \ טוב טעם ודעת למדני כי במצוותך האמנתי \ שאלה מעיקרא ליתא \

**השיעור מיום ד' פרשת בראשית דהאי שתא
יופיע בעזהשי"ת בהקונטרס 'הבינני' לשבוע הבאה**

מדור הילולא דצדיקיא

הרה"ק רבי אשר הגדול בהרה"ק רבי אהרן מסטאלין זיע"א

קיבל על עצמו יסורים \ אפילו על ידי יסורים וחלאים רעים \ מאהבה באו ומאהבה
הלכו \ ונסו יגון ואנחה \ כתת עצמך על דברי תורה \ דרך שקר הסר ממני \ תיקון
המידות ולא שבירתן \ בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין \ כי קרוב אליך הדבר
מאוד \

מדור אמונה ובטחון שיעור ע"א

יסוד האמונה הקודם לבטחון – בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ

המחדש בכל יום תמיד מעשה
בראשית

הקב"ה לעולם כנשמה לגוף

אמור מעתה: הקב"ה לעולם, הוא כמו
נשמה לגוף. כך איתא במסכת ברכות (י, א):
הני חמשה ברכי נפשי כנגד מי אמרן דוד? -
לא אמרן אלא כנגד הקב"ה וכנגד נשמה. מה
הקב"ה מלא כל העולם - אף נשמה מלאה
את כל הגוף; מה הקב"ה רואה ואינו נראה -
אף נשמה רואה ואינה נראית; מה הקב"ה זן
את כל העולם כלו - אף נשמה זנה את כל
הגוף; מה הקב"ה טהור - אף נשמה טהורה;
מה הקב"ה יושב בחדרי חדרים - אף נשמה
יושבת בחדרי חדרים. נתכוון בזה להקיש מן
הנשמה לגוף, ולהודיע שכפי שברור לנו
שהגוף אין לו חיות אם אין הנשמה בקרבו,
כך העולם אין לו חיות אם אין הקב"ה
מחייהו ומהווהו בכל רגע.

זהו מה שאנו אומרים "יחיד חי
העולמים" שהקב"ה ביחידותו מחיה את
העולמות ללא הרף. וזהו גם הביאור בלשון
הכתוב "לעושה אורים גדולים כי לעולם
חסדו", שעושה אורים גדולים לא נאמר, אלא
לעושה אורים גדולים. ללמדך שהקב"ה
עושה אותם ומהווה אותם בכל רגע ורגע.

לעולם ה' דברך נצב בשמים

עוד איתא במדרש תהלים על הפסוק
(תהלים קיט, פט) לעולם ה' דברך נצב

מדור זה מיוחד דרך כלל לסוגיית
הבטחון, אולם לכבוד פרשת בראשית
נייחדו לסוגיית האמונה הבאה לפני סוגיית
הבטחון, וכמו שכתב הרמב"ן (מאמר
האמונה והבטחון) שהבטחון נמשך מן
האמונה כפי שהפרי יוצא מן האילן. בשם ה'
נעשה ונצליח ללמוד את יסודות האמונה
כדבעי, כי הם נוגעים לנו הלכה למעשה
עשרות פעמים ואפילו מאות פעמים מידי
יום.

התורה מתחילה במילים "בראשית
ברא אלוקים את השמים ואת הארץ"
ובהמשך היא מתארת כיצד ברא הקב"ה כל
אשר בשמים ממעל ועל הארץ מתחת. והנה
אנו יודעים שבריאה זו לא פעם אחת בלבד
היתה, אלא היא נעשית בכל רגע, וכמו שאנו
אומרים "המחדש בכל יום תמיד מעשה
בראשית". הפעם הראשונה שנברא העולם
היתה אמנם לפני ה' אלפים תשפ"א שנה, אך
מאז ואילך הקב"ה ממשיך ומהווה אותה
בכל רגע ורגע. וזוהי ההבנה הפשוטה בשם
ההוי"ה של הקב"ה, שהקב"ה מהווה את
העולם בכל רגע ורגע.

מתכוונת להודיע שהקב"ה מוסיף להוותם ולהנהיגם עד לרגע זה, יגלה בזאת שכבר בתחילת לימודו הלך בעקמומית וסר מכוונת התורה הקדושה.

הוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל

המעשים

והנה יותר ממה שדבר זה נוגע לנו לענין ההסתכלות על הדברים שהם חוצה לנו, כגון על השולחן הניצב לדינו, שנבין שהקב"ה מחייה אותו בכל רגע ואם יפסיק להחיותו, יחזור לתוהו, הוא נוגע לענין ההסתכלות על מאות הדברים והמאורעות שפוקדים אותנו מדי יום ביומו, **שנבין ונכיר שאף הם נעשים על ידו יתברך, כי הוא לבדו מנהיג לכל הברואים עשה ועושה ויעשה לכל המעשים.**

ולדוגמא: רצה האדם בכל נפשו ומאודו להספיק את האוטובוס. הוא עשה ככל אשר לאל ידו; הזדרז ובא אל התחנה בזמן המיועד, והנה נודע לו שהפעם האוטובוס הקדים לבוא, או לא יבוא בכלל מאיזו סיבה שתהיה. תחת אשר יאשים את כל המי ומי שגרמו לו לאחר לבוא למחוז חפצו, **יזכור שהקב"ה סיבב זאת בהשגחתו עליו.** וכן אם נפגש עם חברו וגילה שיש לחברו חילוקי דעות עמו ואפשר שיש לו אפילו תביעה ממונית עליו, **יזכור שהקב"ה הוא זה שעורר את רעיונו של חברו על כך.** וכן הלאה על זה הדרך.

וכן לאורך גיסא, אם רואה האדם שהצליח במשהו. הוא רצה לבנות שולחן, מה עשה? הלך וקנה עצים, נטל כלי עבודה בידו ולא חלף זמן רב עד שיצא מתחת ידיו שולחן בנוי לתלפיות. לא ילך עתה ויתגאה

בשמים: אמר הקב"ה: על מה השמים עומדים? על אותו דבר שאמרתי יהי רקיע בתוך המים וגו' ויהי כן... ובאותו הדבר שברא אותך, בו הם עומדים לעולם, לכך נאמר לעולם ה' דברך נצב בשמים.

מבואר מדברי המדרש שכל הברואים

מתהווים בכל רגע בכוח מאמריו של הקב"ה בעת בריאת העולם, וכן איתא בכל הספרים שכל המאכלים מקבלים את חיותם ממאמרו של הקב"ה "תדשא הארץ דשא" "ישרצו המים" וגו', ואח"כ כשהאדם אוכל אותם, נכנסת בו חיות זו ומחייהו, כי אילו היו המאכלים דברים גשמיים בעלמא, לא היה האדם מקבל חיות על-ידי אכילתם.

כך אנו אומרים בתפילת השחר, ומקורו בכתובים (נחמיה ט, ו): אתה הוא ה' לבדך, אתה עשית את השמים, שמי השמים וכל צבאם, הארץ וכל אשר עליה, הימים וכל אשר בהם, ואתה מחיה את כולם. וכך מכונה הקב"ה בזוה"ק "נשמתא דכל נשמתין", דהיינו שהקב"ה מחיה את כל הנשמות והוא המהווה את כל.

הוא בורא ומנהיג לכל הברואים

זהו היסוד שעלינו להוציא מן התורה שעה שאנו חוזרים אל ראשיתה, בטרם אנו באים אפילו לעיין בפירוש רש"י, כי יסוד זה מעקרי הדת היהודית הוא. ומטעם זה העמידו הנשר הגדול הרמב"ם ז"ל ראשון ל"ג עיקרי האמונה: "אני מאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים", כי אם לא יבין האדם שכאשר התורה מספרת על בריאת הבהמות והחיות ושאר הברואים, היא

גלויה כל-כך כפי שהיה יכול לראותה אלמלא קפה הרקיע.

משל למה הדבר דומה, ל'הצגה', בה נדמה לקהל הצופה מן הספסלים שהשלג היורד מלמעלה כמו כל שאר הדברים המתחוללים על ה'במה' אמיתיים, אך אלו שנמצאים מאחורי הקלעים ויודעים איך מכינים את כל אלה, יודעים היטב שכל מה שנראה על הבמה, אחיזת עיניים הוא ואין בו שום דבר אמיתי.

כך העולם, עד שלא נעמד העולם על מתכונתו במאמרו של הקב"ה, היה הדבר גלוי שהקב"ה מחיה את הכל, אך כיון שנברא האדם בעולם מושלם אשר כל פרט ופרט עומד בו על מכונו ועל מקומו ועושה ככל אשר נצטוה, נדמה לו שכולם נעשו ופועלים מאליהם, עד שצריכים כעת לבוא ולספר לו שהקב"ה מחיה ומהווה אותם. הרי האמת היא שהקב"ה מושך את ידיהם ואת רגליהם של כל הסובבים אותנו בחוטים בלתי נראים כפי רצונו, אך לנו קשה להסתכל על העולם באופן זה מפני שהקב"ה הכניס אותנו בעולם מושלם, ומדוע עשה כן? כי זה היה רצונו לצורך קיום תכלית בריאתו שנחיה בעולם שהאמת בו מוסתרת ויש להתייגע כדי לגלותה.

זהו מה שאמר התנא (אבות פ"ה מ"א): "בעשרה מאמרות נברא העולם, ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבראות? אלא... ליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות". רוצה לומר מפני כך הסתיר את אלוקותו מעיני הבריות עשר פעמים, הסתרה שבתוך הסתרה שבתוך הסתרה, כדי להרבות שכרם של הצדיקים אשר אפילו במקום

בפני חבריו – "ראו נא כי ידי זהב ליי", אלא יזכור שהקב"ה נתן לו הכוח לעשות מה שעשה. ועל זה באה אזהרת התורה (דברים ח, יז-יח): "ואמרת בלבבך כוחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה, וזכרת את ה' אלוקיך כי הוא הנותן לך כוח לעשות חיל."

החיוב לזכור כי ה' עושה את כל אלה אינו חיוב שמקורו בספרי החסידות, אלא הוא נובע מהפירוש האמיתי בפסוק "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ" ונוגע לכל פרט ופרט בחיי האדם, הן בהצלחותיו והן בכשלונותיו. ומתוך אמונה זו אנו מצהירים שלוש פעמים ביום שהקב"ה הוא זה שחונן אותנו בדעה בינה והשכל, וכל הרעיונות שעולים במוחנו ממנו הם; הוא זה שנותן לנו הכוח לחזור בתשובה; הוא זה ששולח לנו רפואה והוא זה ששולח לנו פרנסה, וכשאינן לנו פרנסה אף זה ממנו הוא. ואמנם כתוצאה מכך, אם יראה האדם שחסר לו משהו, יפנה בתפילה להקב"ה בהזכרו בעיקר נוסף מעיקרי האמונה: "אני מאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך שמו לו לברו ראוי להתפלל ואין לזולתו ראוי להתפלל".

ההסתרה שבתוך ההסתרה

והנה בספרים הקדושים מבואר שעשרה מאמרותיו של הקב"ה בעת בריאת העולם, הם אלה שהסתירו את אלוקותו יתברך. ולדוגמא: קודם שאמר הקב"ה "יהי רקיע בתוך המים", היה הדבר ניכר שהקב"ה מחיה את כל, וכיון שאמר "יהי רקיע בתוך המים" ונשאר הרקיע לעמוד קפוי למעלה, נסתר הדבר מן העין, כך שכאשר נברא האדם ביום השישי, לא ראה אז את אלוקותו יתברך

הסתרה כזה הם חיים חיי אמונה.

תכלית בריאת העולם

לסיכום: זו היתה תכלית בריאת העולם, שיחיה האדם בעולם שבו הכל נראה כמתנהג מאליו, ויתייגע בה לגלות את אלוקותו יותר ויותר על-ידי שיזכיר לעצמו בכל עת מצוא וישנן ללא הרף שהקב"ה מנהיג לכל הברואים ועושה ויעשה לכל המעשים.

ואכן דבר זה מעמיד בפני האדם נסיון על כל צעד ושעל, וכבר יתכן שיתגבר האדם עשר פעמים כאשר יוותר על תשוקות חזקות להשיג דברים מסוימים בראותו שמן השמים אין חפצים בכך, או כאשר יבלום את פיו בשעה שאחרים פוגעים בו וברכשו מתוך אמונה שהקב"ה עושה ומעשה את הכל, ובפעם האחת עשרה יפול. כי מאחר שדבר זה הוא תכלית הבריאה, הוא מלווה את האדם בכל ימות חייו, ואין רגע אחד שיוכל להירגע בענין זה.

ימים בהירים וימים מעורפלים

עלינו להבין שנסיונות אלו אינם נשלחים מן השמים כפי שהיה אצל אברהם אבינו ע"ה בלכתו לעקוד את בנו שהשטן נשלח לעמוד לו בדרכו ולהניאו ממעשיו, אלא הניסיונות נמצאים בטבע, כי הקב"ה ברא את העולם באופן של הסתרה, כך שממילא נצב האדם בכל עת בפני נסיונות כאלה.

אמנם כן, כפי שבטבע ישנם ימים בהירים, כגון בתקופת האביב, בהם האוויר צלול וצח, השמים נראים תכולים, רוח נעימה נושבת וציוצי הציפורים נשמעים

כמנגינה עריבה, כך ישנם ימים בהירים בהם בני האדם צופים למרחקים ובלא יגיעה מרובה רואים שהקב"ה עושה ומעשה את הכל.

אך לעומת כן ישנם ימים ואפילו תקופות שבהם השמים מעוננים ועלטה מכסה ארץ, ואז יש להתייגע יותר כדי להאמין שהקב"ה עושה ומעשה את הכל. תקופות כאלה היו בעבר וכך היא גם תקופתנו, תקופת הקורונה.

וכמו כן יתכן שבאותו יום, לאחד ייחשב כיום המעונן ולשני ייחשב כיום בהיר, וכפי שמצוי לראות בשני אנשים הנמצאים בארצות שונות משני עברי הים ומשוחחים בטלפון, זה מספר שאצלו גשום וסוער, וזה מספר שאצלו חם.

הסרת המסכים על-ידי התורה

נמצאנו למדים שהגם שהקב"ה הסתיר את עצמו מעיני הרואים, הסתרה בתוך הסתרה, לא גזר אומר שיישאר כך בהכרח, אלא להיפך, רצה שיבוא האדם ויסיר את המסכים המסתירים עד שיראה את האמת בבהירות וינעמו לו חייו. והלא מסיבה זו נתן לנו את השבת, כדי שנזכה בה לגילוי אלוקות לפי טבעה, וממנה ניקח גם לששת ימי המעשה, להסיר גם בהם את המסכים המסתירים.

והנה כדי שנוכל באמת להסיר את המסכים המסתירים, נתן לנו הקב"ה את התורה, כי על-ידי לימודה וקיומה יגלה האדם את האלוקות המוסתרת בהנהגת העולם. ולכן אמרו שתלמיד חכם הוא בחינת שבת, כי על-ידי התורה ממשיך האדם על עצמו התגלות אלוקית בחינת שבת.

צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום (תהלים קיא, ו) כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם: כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו.

ולכאורה השאלה תמוהה, כי איך רצה שיתחיל את התורה בקיום המצוות וידלג על כל יסודות האמונה. אך לפי האמור, הדברי מובן שפיר, כי באמת מי שילמד את מצוות התורה ויתדבק בהן, אע"פ שלא ילמד את כל השתלשלות המאורעות מתחילת בריאת העולם ועד מעמד הר סיני, ישיג ממילא את היסודות הכתובים בתחילת התורה "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום", כי התורה תפקח את עיניו לראות את הקב"ה מנהל את העולם על כל מאורעותיו.

בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין

זהו כוח התורה. התורה מסייעת לאדם לראות מה מסתתר מאחורי העולם החומרי, והרי זה בבחינת "בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין". משל למה הדבר דומה, לשני אנשים אשר אחד מהם לא למד מעודו את חכמת העלעקטריק (חשמל) והשני למד את חכמת העלעקטריק לאשורה. הראשון כשייכנס לחדר מלא במכשירים פועלים, יראה מכשירים פועלים ותו לא. השני לעומתו, כשייכנס לחדר כזה, מיד יוביל

מי שלומד את התורה בקדושה וטהרה ובכוונה הראויה, עיניו נפקחות עד שזוכה לראות בחוש כי הקב"ה עושה ומעשה את כל המעשים ועל ידי כן נעשים כל ימיו בהירים כימי תקופת האביב. ואפילו כשרואה חושך, אין חושיו מתבלבלים עליו, לפי שיודע הוא שגם את זאת עשה האלוקים.

הדבק בתורה רואה באספקלריא

המאירה

כעין זה הביא בספר "חמדה גנוזה" (צאנז) שפעם שח הגה"ק מצאנו זיע"א עם רב אחד על גודל החיוב לזכור בכל עת שיש מנהיג לבירה ואף הכין לו סדר יום שיועיל לו בכך, בשעה ראשונה תחשוב כך וכך ובשניה תחשוב כך וכך וכו'. אחרי כמה שבועות חזר אליו הרב להתלונן בפניו כי קשה עליו המלאכה ומרגיש מזה בלבול. השיב לו הגה"ק: כך צריך להיות, שהרי כך נאמר בתחילה "והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום", ורק לאחר מכן – "ויאמר אלוקים יהי אור ויהי אור". אם רואה אתה שחשך האור בערך, אל תבהל, אלא דע לך שכך הוא הסדר, בתחילה רואים חושך ואח"כ בא האור.

רצוננו לומר בזה, שהמדבק עצמו בתורה רואה הכל בבהירות, ואינו נבהל משום מצב, קשה כקל. הוא זוכה לראות בעיניו את החיות שבמאמרו של הקב"ה ולא את ההסתור שנגרמו על ידם. בראותו איך הקב"ה מדבר אליו בכל מצב שעובר עליו, נעשה לו קל להאמין שהוא עושה ומעשה את הכל.

ובזה נרוויח להבין מה שהביא רש"י בתחילת התורה: אמר רבי יצחק לא היה

רחוקים מתורה ומצוות, היו רואים רק את הטוב שבהם ומבינים מה גרם לעשות מה שעשה, כי מחמת דביקותם בתורה, היו רואים כל דבר בפנימיותו. התורה נועדה לשנות את תפיסתנו, כך שנתחיל לראות את השם הוי"ה בכל דבר ולשים את מבטינו על ההנהגה האלוקית המפעילה את כל אשר נעשה ולא על התוצאות הסופיות.

שתי מדרגות של אמונה

אלו שיונקים את חיותם ממודיעי החדשות, יראו הכל באופן שטחי ביותר. כך נוכל לשמוע אותם מדברים עם אור בעיניהם: "הוא פוליטיקאי משופשף ויודע היטב איך לדבר ואיך לסבב את כולם על אצבעו הקטנה, לכן הוא נבחר לכהן כמנהיג המדינה".

לעומתם, אלו שיונקים את חיותם מן התורה הקדושה, כאשר ישמעו שהלה הוכתר כמנהיג המדינה, יאמרו תיכף ומיד: "הקב"ה עשה כן כי כך היה רצונו". הם לא יצטרכו להזכיר לעצמם שהקב"ה עושה ומעשה את כל המעשים, אלא יראו זאת תיכף ומיד, כי עיניהם תחזנה מישרים.

הנה כי כן, יש שתי מדרגות של אמונה, יש מדרגה אחת בה הסתכלותו הראשונה של האדם מעוותת עד שמחמתה הוא סבור שהלה גרם לו עוול וכדומה, ורק לאחר מכן הוא מחזק את לבו במחשבת האמונה שהכל מאת ה' ושאיין לו מה להתלונן על פלוני, ויש מדרגה אחרת בה האדם רואה תיכף ומיד בהסתכלותו הראשונה שהכל מאת ה'.

ואם כי אין לזלזל כי הוא זה במי שנמצא במדרגה הראשונה, שהרי הוא

אותו ראשו אל הכוח הפועל מאחורי המכשירים ומפעילים, וכך נוכל לשמוע אותו שואל מבעל הבית: למה התקנת כך וכך וואט ולא הסתפקת בפחות מזה? אה, מפני שחיברת לזה מכשיר פלוני שמושך בטבעו עלעקטריק רב ועוד הוספת כהנה וכהנה למשוך ממנו עלעקטריק לחדר השני... או נשמע אותו אומר להיפך: מביין אני למה אין אתה מדליק את שני המכשירים כאחד, כי לא התקנת מספיק וואט, ואם תדליק את שניהם יחד, העלעקטריק תיכבה.

היות שזה השני למד את מהות הדבר והתחבר אליו בנשמתו, הוא רואה תמיד את פנימיותו. כך מעידים הגרפולוגים שכאשר מסתכלים על כתבי בני אדם, למרות שהם מתבוננים בהם זמן רב, אינם שמים לב אל התוכן הכתוב כי אם אל צורת הכתב. כי לגודל הבנתם בחכמת הנפש החבויה מאחורי הכתב, הם מחוברים בה בנשמתם ואותה בלבד הם רואים.

ואם בדברים גשמיים כך הוא, קל וחומר בדברים הרוחניים מקור כל הדברים הגשמיים. כשאנו לומדים את התורה הקדושה אשר על ידה ברא הקב"ה את עולמו כלשון הזוה"ק "אסתכל באורייתא וברא עלמא", כל שלומדים אותה באופן הנכון, אנו לומדים ממנה איך פועל העולם על כל פרטיו ודקדוקיו. ולכן ככל שנוסיף לעסוק בדברי התורה ולהתדבק בה, נוסיף לראות את העולם בפנימיותו. כשנראה בני אדם, לא נראה אותם על חסרונותיהם, אלא נראה את החלק א-לוה ממעל שבהם.

זהו העומד מאחורי כל העובדות והסיפורים על יראי השם בעלי המדרגה בכל הדורות, שגם כשעמדו לפניו אנשים

להתמודד עם משבר כזה כאשר יארע, ולא להמתין עד לשעת האפס ואז להיות עסוקים כל הזמן בכיבוי האש.

והאמת שכך מתנהגות כל הממשלות המתקנות מול כל המשברים המצויים. כך יושבים למשל מומחים שונים ומשרטטים תוכניות ברורות איך להתמודד אם תתרחש רעידת אדמה (שלא ייזוק שום יהודי), וכך יושבים מומחי הצבא ומעלים כל מיני תרחישים של התקפות פתע שיכולות לפקוד את המדינה ממזרח וממערב, מצפון ומדרום, מן היס, מן היבשה ומן האוויר, ומשרטטים תוכנית ברורה לכל אחת מהן כדי שאם אחד מהם יתממש לא יצטרכו אז לשבת ולשבור את הראש איך להתמודד עמו, אלא יוציאו את התוכנית המוכנה ויפעלו על פיה.

סוף מעשה במחשבה תחילה

ואל הנמשל: הלא יודעים אנו בוודאות שבכל יום יוצבו לפנינו עשרות ומאות נסיונות באמונה, אם זה כאשר אחרים יעוללו לנו דברים בלתי רצויים, ואם זה כאשר יעברו עלינו מאורעות קשים, ואם זה כאשר ייראה לנו שאנו אנשים נכשלים ולא יוצלחים ונתעורר לשקוע בעצבות, ובכל אלה נצטרך לזכור שהקב"ה עושה ומעשה את כל המעשים ואין דבר שנעשה מבלי שתצא עליו פקודתו.

ואם כן ברור לנו שעלינו להכין את עצמנו מראש באופן שכשנקלע לאותם נסיונות נוכל לעמוד בהם ולא נצטרך אז לכבות את האש כל פעם מחדש. ואכן **מסיבה זו נצטוונו לקרות תיכף ומיד בקומונו משנתנו "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד",**

מקיים בזה מצוות עשה דאורייתא וגדול יהיה שכרו עד אין שיעור בזה ובבא, עם כל זה תכלית התורה היא להרגיל את האדם לראות לכתחילה את כל מאורעותיו בעינא פקיקא, באופן שלא יועמד כלל בפני נסיון. אכן אדם שנמצא במדרגה זו לא יקבל לכאורה שכר על מה שלא כעס או על מה שלא נקם ונטר, כפי שיקבל עבור כך חבירו שנאלץ להתגבר על יצרו, אבל הוא יקבל שכר רב עבור שנתדבק בתורת ה' וייושר על ידה את הסתכלותו לראות את הנהגת הבורא בכל דבר וענין.

מי שנמצא במדרגה זו, חייו נעימים ונחמדים ואינו יודע מכאוב בנפשו. אף הוא יעמוד לעתים בפני נסיון, אבל על-פי רוב יהיו חייו נטולי נסיונות מפני שיראה כל דבר באספקלריה של אמונה. ואף כאשר ייגרם לו כאב נפשי, כגון כאשר יארע לו תמורה קשה, הוא חשב שהלה יחזיר לו טובה על שהטיב עמו כל הימים, והנה שפך לו קיתון של בוז על פניו, לא יהיה אצלו הכאב חזק ככאבם של שאר אנשים במצב דומה, אלא כאבו יהיה חלש כפי שהוא נראה לאחר שבוע ושבוועיים אצל שאר אנשים, לאחר שכבר נרגעו ממכת המחץ שקיבלו.

איזהו חכם הרואה את הנולד

כעת נבוא אל העצה שמסרו לנו הצדיקים כיצד ללמוד את התורה באופן שהיא תפקח את עינינו לראות את הנהגת ההשגחה, ונפתח פה במשל: הנה בכל מדינה ומדינה, הטענה המובילה כנגד התנהלות הממשלה כאשר היא נכשלת בטיפול באיזה משבר, היא שהיה לה להכין תכנית סלולה לפני שאירע המשבר איך

ויקחה לנו וישמענו אותה ונעשנה, ולא מעבר לים היא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמענו אותה ונעשנה, כי קרוב אליך הדבר מאוד בפניך ובלבבך לעשותו".

והנה בין אם נפרש כדעת הראשונים ש"המצוה הזאת" עולה על מצות התשובה, ובין אם נפרש שהיא עולה על כלל המצוות, הלא פשוט וברור שהיא כוללת בתוכה את החיוב לזכור בכל עת שיש מנהיג לבירה, ועל זה אמר לנו הקב"ה כי לא בשמים היא ולא מעבר לים, כי קרוב אליך הדבר מאוד. הא לנו שאין הדברים אמורים לצדיקים הגמורים בלבד שכבר עוסקים ארבעים שנה באמונה ובטחון, אלא גם לאנשים הפשוטים, כי אף להם קרוב הדבר מאוד לזכות לראות את העולם בהסתכלות של אמונה.

וכאן ישאל הבן: הלא איני רואה שהדבר קרוב אלי מאוד! ותבוא התשובה אליו על-פי מה שפירשו חז"ל (עירוּבין נד, א): אימתי קרוב אליך? בזמן שבפניך ובלבבך לעשותו! ופירש מהרש"א: רוצה לומר, בזמן שערוכה בפניך הרי הדבר קרוב אליך להיות שמור בלבבך לעשותו, ואם לאו, הרי תשכח מלבבך ולא תבא לידי עשייה. היינו כפי האמור, שככל שירבה האדם להוציא מפיו את עיקרי האמונה ויתרגמם בשפתו, כך יוסיפו לחדור בלבבו, ואז ממילא ייעשה הדבר קרוב אליו מאוד.

האמנתי כי אדבר

זהו המקור למה שפירש הרה"ק מלעכוויטש זיע"א: "האמנתי כי אדבר" – על-ידי שהאדם מוציא דיבורי אמונה מפיו,

כדי להחדיר בעצמותנו שהכל נעשה בהשגחתו יתברך. ומסיבה זו הוסיפו הצדיקים ויסדו לומר את י"ג ה"אני מאמין" בתחילת היום, ואף הורו לתרגם אותו בשפה המדוברת כדי שיהלחלו בתוך הלב.

על הגה"ק מצאנו זיע"א מעידים שהיה אומר כמה פעמים ביום את י"ג ה"אני מאמין" עם תרגומם בשפת האירישי, פעם אחת מיד לאחר ברכת התורה, פעם שניה לאחר התפילה בטרם צאתו אל בית דינו, ופעם שלישית לפני ק"ש שעל המיטה. על הרה"ק רבי משה מקאברין זיע"א מסופר שפעם אמר אלף פעמים את י"ג ה"אני מאמין" במשך לילה אחד, באמרו שאחת ולתמיד הוא רוצה שהאמונה תשתרש בלבבו. כן מסופר שפעם שמעו את החסיד רבי ניסן פילטשיק זצ"ל שאומר אני מאמין לאחר ברכת המזון. כששאלו אותו על מה ולמה, השיב שהרגיש שהוא זקוק לאמירת אני מאמין כמה פעמים ביום וקבע סדר לעצמו לאמרו כל פעם לאחר ברכת המזון. הצדיקים גילו לנו שכמו שאנו מוכרחים לקרות את שמע בבוקר ובערב ובלעדי זה בוודאי נכשל בנסיון אמונה, כן אנו מוכרחים להוציא מפיו את י"ג עיקרי האמונה שהם הפירוש לקריאת שמע, יש לנו לומר אותם, לשנן אותם ולהחדיר אותם בלבב, כי הם אלו שיצילו אותנו בזה ובכא.

כי קרוב אליך הדבר מאוד

הנה הקב"ה דיבר אלינו לאמור: "כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא, לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה

כרשב"י וחבריו, שפטור מן התפילה, אינו פטור מן הק"ש. והגם שאמרו שרבינו היה קורא ק"ש בחטף תוך כדי מסירת שיעורו לתלמידיו, הרי זה מפני שהאמונה היתה מושרשת בו כל-כך שכבר לא היה נזקק ליותר מזה. אבל אנשים כערכנו, ללא ספק זקוקים לחזור ולשנן על עיקרי האמונה בלי סוף.

סיכומו של דבר

נחתום מעין ההתחלה, שהאמונה היא שורש הבטחון, ולאחר שהאמונה תהיה מושרשת בנו היטב, נצטרך רק להוסיף כמה יסודות, כגון היסוד שטוב ה' לכל ושהבטיח לנו שיעשה הכל לטובתנו, ולדון בשאר הפרטים, כגון מה נקרא השתדלות ומה נקרא פשיעה, ואז נקצור את הפירות שהם תענוג גדול שאין לתארו במשך כל החיים. ומאידך, אם נעבוד על הבטחון מבלי לעבוד על האמונה תחילה, נחטא אל המטרה, כי הפרי מוכרח לגדול על האילן.

ולסיכום: תחילה למדנו שהשלב הראשון הוא האמונה, והיא המבוארת בפרשה הראשונה בתורה. "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ" הוא דבר שלא פעם אחת בלבד נעשה, אלא הוא נעשה מאז ועד עתה בכל רגע ורגע, כי הקב"ה מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית.

לאחר מכן למדנו שהעולם הוא סתירה לאותה הוויה ושהתורה היא הפוקחת את עיני האדם ומסייעת בעדו לראות את עשרה המאמרות. עוד למדנו שהדבר קרוב מאוד גם למי שאינו בעל מדרגה לראות את כל מאורעותיו בהסתכלות כזו, כך שלא

הוא בא לידי אמונה בלב. וכפי האמור, עלינו להוציא את הדיבורים מפינו בטרם אנו באים לידי נסיון כדי להקדים רפואה למכה. אי לכך, מיד בקומנו בשנתנו נלמד תורה ונקרא ק"ש ונאמר את י"ג ה"אני מאמין", ונכין את עצמנו לקראת הבאות כדי שנראה את כל המאורעות הבאים עלינו בהסתכלות של אמונה.

אין זה פועל מיום אחד למשנהו ואף לא מבוקר לערב, אלא כל פעם מחדש אנו צריכים להזכיר זאת לעצמנו באמצעות דיבור הפה, דיבור כזה שמשריש את היסוד בלב בבחינת "בפיך ובלבבך לעשותו" ולא דיבור שנאמר מן השפה ולחוץ.

יחזיק באמונה יתירה

במסכת תמיד (כח, א) שנינו: איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם? יחזיק באמונה יתירה. ופירש הרה"ק רבי משה מקאברין זיע"א שמותר לו לאדם לדבר דיבורים של אמונה אע"פ שהם גבוהים ממדרגתו. וסיבת הדבר היא כאמור, כי בשביל שיוכל האדם לעמוד איתן בנסיונותיו, מוכרח הוא ללמוד קודם לכן תורה, וכשהאדם מדבר דיבורים של אמונה או אומר "אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים", הוא לומד אז תורה, שהרי הוא נחשב כאומר – "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ" עם פירושו.

דיבורי האמונה הם חלק בתורה שאין מי שרשאי לוותר עליהם באותה מידה שאין מי שרשאי לוותר על קריאת שמע, וכמו שאמרו חז"ל שאפילו מי שתורתו אומנתו

ידי שיקיים "בפיך ובלבבך לעשותו" ויקרא אל ה' בתפילה שישלח לו את עזרתו, יזכה להסתכלות של אמונה ולכל הסגולות הבאות בעקבותיה.

יצטרך לאחר מכן לכבות האש על כל צעד ושעל, והתנאי לכך שישנן כל יום מיד בתחילת היום וכן בהמשך היום שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד וי"ג עיקרי האמונה, ועל

יום ראשון פרשת בראשית – כ"ג תשרי ה'תשפ"א

השנת הארת ימי הרחמים והשמחה בשאר ימות

השנה

כשרואים יהודים יראי שמים השומר על עיניהם בתכלית השמירה, סבורים לפעמים שהדבר הוא להם לעול כבד.

גילה לנו משה רבינו כי בעוד למביטים מן הצד נדמה שעבודת היראים קשה מנשוא, עד שמבקשים לצאת לעזרתם ולעוץ להם עצה להרפות קצת, לאלה שנמצאים בפנים ומחזיקים היטב בתורת ה', אין בכך שום קושי, כי התורה מעניקה להם כוח לקיימה כפי שהארון היה נושא את נושאו.

הן כולנו זכינו בעת שרקדנו עם הספר תורה בידינו בשמחת תורה ובלבנו עלו צפורה הרהורי תשובה כאשר אמרנו – הלוואי ונזכה להיות קשורים יותר לתורת ה'. אך מה נעשה וכעת אנו יוצאים מן הימים טובים המאירים ונכנסים אל הלילות החורפיים הארוכים ובלבנו החשש מקנן שהעבודה תהיה קשה מנשוא ולא נוכל לעשות מאומה כדי להתקשר יותר אל התורה הקדושה. אשר על כן נחוץ לנו מאוד, בפרט בעת כזאת, לזכור יסוד זה שקיבלנו מפי משה רבינו ע"ה, שככל שניכנס יותר אל העבודה הרוחנית, כך תוסיף העבודה להיעשות קלה יותר ויותר.

סייעתא דשמיא

ובסיבת הדבר, הנה עלולים היינו

עין חיים היא למחזיקים בה

פעם בשמחת הכנסת ספר תורה רקד הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זיע"א בתעצומות עוז עם הספר תורה בידיו. לפתע התעורר החשש בלב אחד מן החסידים שהספר תורה כבד לו לצדיק, וניגש אליו בזריזות ליטלו ממנו. סירב הצדיק להעבירו לו והתבטא בהתבטאות מפליאה: **ס'דאכט זיך אז ס'איז שווער, אבער אז מ'האלט דאס פעסט, איז דאס זייער לייכט** [למביט מן הצד, הוא נראה כבד, אך כשמחזיקים בו היטב, הוא קל מאוד].

נתכוון ללמד לקח לשומעי לקחו לענין קיום התורה, שהגם שהוא נראה קשה למביט בו מן הצד, כשמחזיקים בו היטב מבלי להרפות, מגלים עד מהרה שהוא קל מאוד. וכבר אמרו כן חז"ל (ברכות מ, א) על הפסוק (שמות טו, כו): אם שמוע תשמע – אם שמוע בחדש תשמע בישן. כי באמת רק ההתחלות קשות, אך כיון שיעבור האדם את שלב ההתחלה, ייעשה לו הדבר קל מאוד.

הארון נושא את נושאו

כשרואים אנשים מתמידים היושבים רכונים על ספרם בשעות הקטנות של הלילה, לילה אחרי לילה, נתקפים לפעמים תדהמה – מאין הם שואבים את כוחם? כמו כן

השפעה עצומה, כי על ידיהן מוכיח האדם שהוא משעבד את עצמו להקב"ה, וכיון שכן הקב"ה מסייע בעדו ופותח בעבורו שערים גדולים לעבודתו יתברך.

מעשי אבות סימן לבנים

והנה כאן המקום להזכיר את דברי בעל 'ערוגת הבושם' בענין מה יעשה האדם שמרגיש שלא ניצל את ימי השמחה כראוי והרי הוא בבחינת מעוות לא יוכל לתקן ח"ו. והאמת ששאלה זו מנקרת במיוחד בשנה זו כאשר נמנע מרובא דרובא של קהילות החסידים לעבוד את עבודת הימים כנהוג בכל השנים והנה הנשמה תובעת את מזונה.

ואלו דברי בעל 'ערוגת הבושם': אצל יעקב אבינו ע"ה נאמר "ויפגע במקום", ופירש רש"י שהלך עד חרן, וכשהגיע לחרן אמר: אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי שם? ! נתן דעתו לחזור ובא הר המוריה לקראתו. ובאמת יש לתמוה היתכן שיעקב אבינו לא נתן דעתו מתחילה להתעכב במקום שהתפללו האבות הקדושים עד שהוצרך אחר כך ליתן דעתו ולחזור? ! וגם יש לשאול למה לו הנס שייצא הר המוריה לקראתו ומה היה חסר אם היה טורח ללכת עד לשם?

אך התשובה היא שכל מעשי האבות הם סימן לבנים, כי הנה הבורא כל עולמים יתברך שמו מאיר באור פני מלך חיים ביום ראש השנה באור היראה וממנו יוכל האדם לשאוב יראת שמים על כל ימות השנה, ושוב בעשרת ימי תשובה באור התשובה, ובפרט ביום הקדוש יום הכיפורים, ושוב בימי הסוכות זמן שמחנתו השי"ת מאיר לבות

להעלות בדעתנו שהיא רק טכנית, כי כל שהאדם נכנס יותר אל הענין, השגתו נעשית לו קלה יותר, וכפי שהוא גם בלימוד הרפואה ובשאר חכמות העולם, בתחילה קשה לימודן מפני שאין מכירים אפילו את מושגייהן, ועם הזמן הוא נעשה פשוט וקל יותר ויותר.

אולם הס מלומר שההקלה הבאה בעקבות העבודה הרוחנית נובעת מהענין הטכני בלבד. פשוט הדבר שהוא נובע מהסיוע שהוא מקבל מן השמים. **כשהאדם מקבל על עצמו איזו קבלה**, אם בסור מרע אם בעשה טוב, ומחזיק בה בכל כוחו למרות שכל ההתחלות קשות, הרי הוא מקשר את עצמו בברית איתנים עם הקב"ה, וממילא הקב"ה עושה לו סעד ומקל עליו את עבודתו.

אם שמוע בישן תשמע בחדש

הלא כן הבטיח הקב"ה: "בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך". כאשר איש יהודי עושה שינוי לטובה ומחזיק בו בכל כוחו, הוא גורם בזה להשראת השכינה, ובמקום שיש השראת השכינה, שם יש ברכה והצלחה. אם שמוע בישן תשמע בחדש – הקבלות הקטנות הן אלה שממשיכות לאדם סיוע מן השמים לקיים את הקבלות הגדולות.

הנה בדרך כלל ימנע האדם מלקבל על עצמו קבלות באמר: אם אקבל על עצמי קבלות קטנות הרי לא יועילו לי מאומה, כי מה ערכם לעומת העבודה הגדולה המוטלת עלי מצד עבודת ה', ואם אקבל עלי קבלות גדולות, איך אוכל לעמוד בהן...

אכן זהו הסוד: לקבלות הקטנות ישנה

וביאור הדבר כי באמת האורות השונים המאירים בראש השנה וביום הכיפורים ובסוכות ובשאר מועדי השנה, הם אורות הקיימים בכל עת בעולמות העליונים כי האורות הרוחניים למעלה מכל הצמצומים הם, אלא שכאן בזה העולם הם מתגלים רק בזמנים מסוימים או במקומות מסוימים¹, ולכן כאשר האדם משתוקק להארה מסוימת אף שהוא נמצא בלילי טבת הארוכים, עצם ההשתוקקות גורמת להמשיך עליו הארה זו.

במקום מחשבתו של אדם

ודבר זה מיוסד על דברי הבעש"ט הק', שבמקום שמחשבתו של אדם נמצאת, שם הוא². וכבר הביא לזה ראיה הגאון רבי יוסף ענגיל זצ"ל מדברי המשנה (עירובין מט, ב): "מי שבא בדרך וחשכה לו, והיה מכיר אילן או גדר, ואמר... שביתתי בעיקרו, מהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפיים אמה, ומעיקרו ועד ביתו אלפיים אמה".

הראית לדעת שבגלל שחשב לשבות בעיקרו של אילן, נחשב לו כאילו שבת שם אע"פ שלא היה שם בפועל, עד שמשנתה דינו להלכה למעשה. וכפי שמחשבתו של אדם להיות במקום אחר, מחשיבה אותו כאילו נמצא באותו מקום, כמו כן מחשבתו והשתוקקות לבו להיות בזמן אחר, מחשיבה אותו כאילו נמצא באותו זמן. כי הזמן והמקום הם שניהם צמצומים שנעשו עם בריאת העולם, אך הרוחני הוא למעלה מהם.

עמו ישראל באור השמחה, ממנו יוכל האדם ליקח לנפשו שמחה אמיתית לשמחה בעבודת השי"ת ובתורה ובמעשים טובים כל ימות השנה.

והנה השי"ת צופה ומביט עד סוף כל הדורות ראה דור אחרון דור עני ואביון שבו גיעו הימים הקדושים האלו ואין איש שם על לב להתעורר בהתעוררות אמיתית, ושוב כשבאה נעילת החג חושב מחשבות וחשבון הנפש איך חלפו ועברו ימים מקודשים כאלה ולא פעל בהם מאומה ולא התעוררות כדבעי למעבד, ומה לו לעשות כיון שהימים כבר חלפו עברו ואי אפשר להשיב הזמן שכבר חלף והלך לו.

והנה מעשה אבות סימן לבנים, על כן סיבב השי"ת סיבובים שיעקב אבינו יעבור על מקום המקדש ולא ירגיש מאומה ושוב כשנתן דעתו לחזור קפץ הר המוריה לקראתו. ובזה פעל לדורות שאפילו כשכבר חלפו הימים הקדושים אלא שנותן דעתו לחזור אליהם, השי"ת שולח לו גם כן אורות אלו להאיר לו מחשכו.

ההשתוקקות מתגברת על

הצמצומים

לימדנו בעל ערוגת הבושם יסוד גדול בתורה, שעל-ידי ההשתוקקות שיש לו לאדם לחזור אל זמן מסוים או אל מקום מסוים שהאיר בו אור גדול, הוא זוכה להתגבר על הצמצום שנקרא זמן או מקום ומרגיש מאותו האור.

¹ ראה 'שוע' הרב' או"ח מהדורה תניינא סי' א ס"ח.

² ראה 'תולדות יעקב יוסף' פרשת חיי שרה ו"פרי הארץ" מכתב כב.

המושג 'מעוות לא יוכל לתקון' אינו מוחלט, והרי תראה שאפילו החטא ידוע שכתוב עליו בזה"ק שאין עליו תשובה, גילו הצדיקים שאין הדברים כפשוטן ובוודאי אפשר לשוב גם עליו בתשובה. ואם בסור מרע כך הוא, כל שכן בעשה טוב. אמנם מצד הזמן שיש בו כדי להקל על מלאכת האדם יתכן שיופסד מן האדם שלא השכיל לנצלו כראוי, אבל מצד האור הגלום באותו זמן, הלא תמיד יוכל לשוב אליו על-ידי מחשבתו ולבו.

יעקב אבינו ע"ה מתוך שידע שמקום כזה שהתפללו בו אבותיו ספוג בקדושה ויש בו כדי להועיל לתפילותיו לפלס דרך בין כל המקטרגים ולעלות עד כסא הכבוד, נכמר לבו בקרבו על שלא ניצלו כראוי. כיון שכן, התחיל מיד להשתוקק לשוב לאותו מקום ולשאת בו תפילה, וכיון שגברה השתוקקותו מיד יצא המקום לקראתו.

כעין זה עומד האדם בשנת תשפ"א ולבו עליו דווי. הן יודע הוא שכדי להכנס אל השנה החדשה הוא זקוק לעבודת יום הושענא רבא (ודבר זה מוכרח, כי אלמלא כן לא היה הקב"ה קובע יום זה בשנה), ומה יעשה ועבודת הוושענא רבא שלו בהאי שתא לא פנים היו לה ואף לא צורה... הנה השתוקקותו לעבודה זו ורצונו לחזור אליה, היא הגורמת שעבודת היום הזה תבוא לקראתו ותאיר את נשמתו הגם שכבר שקעה שמש וכבר פנה יום. יסיר אפוא האדם לזמן קט את בגדי חומריותו, ילמד מפי ספרים על קדושת יום הושענא רבא ועבודתה, ובוודאי יאיר אורו את נשמתו.

אין לנו שיוור רק התורה הזאת

והאמת שיסוד זה כבר כתוב להדיא

גל שנתלש ובו ארבעים סאה

אמנם כן, הזמן מועיל לו לאדם לטהרו ולזככו אע"פ שאינו משקיע את עצמו בו בכל מוחו ולבו, והרי הזמן דומה לגל שנתלש ובו ארבעים סאה שמטהר את האדם והכלים ללא מחשבה תחילה כדאיתא במשנה (מקוואות פ"ה מ"ו). אף הזמן בא על האדם בפתע פתאום מבלי להתחשב במה שהאדם עסוק כעת באלף עניינים אחרים, ומטהרו בעל כרחו. ויחד עם זאת הודיעה לנו התורה שגם כאשר אין הזמן גרמא, יוכל האדם להפיל אל עצמו על-ידי השתוקקותו אל תוך הזמנים המיוחדים, כגון זמני התשובה והיראה, השמחה והאהבה, ועל-ידי כן לזכות לאורם כאילו הגיעו זמנים אלו לעולם.

געגועי הצדיק ליוה"ב

כך איתא בספה"ק "בית אהרן" (פרשת אחרי): אדוני אבי מורי ורבי (הרה"ק רבי אשר מסטאלין) זצוקללה"ה כשהיה קורא בשבת זה פרשת יום הכיפורים, היה לו געגועים גדולים על יום הכיפורים כמעט עד כלות הנפש, והיה אומר משל כשרוקחים מרקחת קודם נישואין בשביל הנישואין טועמים מן המרקחת גם בשעה ההיא. הן ודאי שלא לקיטל הלבן או לניגון המיוחד של טעמי המקרא התגעגע הצדיק, כי הללו רק לבוש גשמי הם. אלא ודאי שהתגעגע לאותו אור גדול המאיר ביוה"כ ונמצא בכל עת, ועל-ידי געגועו זכה להשיג אותו אור.

כל זמן שהנר דולק אפשר לתקן

אמור מעתה: בעניינים רוחניים

מכפרת. הלא בוודאי שקלו אלו כמו אלו את דבריהם בפלס ולא היו אומרים אותם אם לא שכך הוא האמת, כי אורו של יוה"כ אינו מוגבל בזמן ויכול להתעורר גם באמצע השנה.

כשהאדם חזור ליוה"כ באמצע השנה על-ידי שחושב עליו ומתבונן בו ומשתוקק אליו בלב, הרי הוא עוסק אז בפרשת יוה"כ וממילא הוא מתעורר בתשובה, וכי הרגש בעלמא הוא מרגיש אז?! לא! נשמתו מרגישה אז את זיו אורו של יוה"כ. כעין זה כשהאדם מרקד ומזמר בשמחת סיום מסכת או בהכנסת ספר תורה ולבו מתמלא שמחה עד שהיא עולה על גדותיה, וכי שמחה בעלמא הוא מרגיש אז?! לא! נשמתו מרגישה אז את זיו אורו של שמחת תורה.

הלא הוא כמוס עמדי חתום באוצרותי

בחודש תשרי הקב"ה מודיע לישראל שיש לו מתנות טובות לרוב עבורם והלא הם כמוסות עמו חתומות באוצרותיו, וכל שיבואו ויכינו את עצמם כדבעי, יוכלו לקבלן אף באמצע השנה.

כך נהגו צדיקי בית בעלז לומר לחוסים בצלם שכל ימות השנה השלמה הם לימים הנוראים, וכן אמרו בשם הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זיע"א שלילות החורף יש בהם מקדושת חוה"מ ונמשכת עד הפסח. וכוונת דבריהם הקדושים, שהגם שאת המצוות המעשיות יש לקיים כל אחת בזמן, הארת קדושתן נמשכת כל השנה. והלא מסיבה זו היה הרה"ק מראפשיץ זיע"א נוהג ללמוד מסכת סוכה בכל יום מימות השנה, כדי להמשיך על עצמו הארת הסוכה במשך

בספה"ק "תפארת שלמה" בביאור ענין שמחת תורה, וזה לשון קדשו: ומפני מה נקרא שמו שמחת תורה, מפני כי החודש הזה הוא ירח האיתנים דתקיפו במצוות, כי רבים המה המצוות שנעשים בו שופר וצום העשור ולולב ומיניו ושיבת סוכה. ולאחר כי עברו הימים האלה אם ירצה האדם לקיים מצות האלו אינו מועיל בזה כלום, ואם כן כל אדם יפול בדעתו כי חלף ועבר ממנו נועם המצוות היקרים האלה. בזה מורה לנו ביום שמחת התורה כי התורה הוא למעלה מן הזמן. כי בכל המועדים אנו אומרים מקדש ישראל והזמנים כי בני ישראל הם המקדשים הזמנים ומועדים. אבל התורה היא נצחיות ותמיד בכל עת ועונה אשר הוא לומד בהלכות שופר ולולב הוא חשוב בעיני הבורא כאלו עשה המצוה בפועל ממש... לזאת נכון הדבר לקרוא שמו שמחת תורה כי אין לנו שיוור רק התורה הזאת והיא כלולה מכל המצוות.

הנה כי כן, אורותיהם של כל המועדים נמצאים בכל השנה, אלא שבכל השנה צריך להתקשר אליהם היטב כדי להשיגם. הלא תראו שרבים המה בני האדם שמתעוררים בתשובה באמצע השנה ומשנים בעבור כך את דרכם לטובה, מי בהיותו בל"ג בעומר במירון, מי בשמעו דיבורי קודש מן הצדיק ומי בהיותו על ציונו של הרה"ק מליזענסק זיע"א וכן הלאה. ומה זה אם לא אורו של יוה"כ אשר אותן נשמות זכו להשיג באותם מקומות הגם באמצע השנה?

טלו לכם דוגמא ממה שאמרו הצדיקים על יום הסתלקות הרה"ק מרוזין זיע"א שעיצומו של יום מכפר, או מה שכבר הקדימו אותם חז"ל באמרם שמיתת צדיקים

כל השנה כולה.

עבודת שמחת התורה בין כתלי הבית כמו בין כתלי בית המדרש, וכן הלאה.

התורה אינה לא מוגבלת ולא מצומצמת, ולכן יאמר האיש לעצמו: אם ירצה הקב"ה שארקוד בשמחת תורה עם אחינו בית ישראל, ארקוד עמם, ואם ארצה שאשב בדד בביתי – ארקוד לבדי ואתחבר עם אחינו בית ישראל בלבי.

צאו וראו איך היו היהודים חוגגים את המועדים בשנות הזעם. טלו דוגמא אחת מיני רבות מהאדמו"ר מפיאסצנא זיע"א שבנו יחידו נעקד על קידוש ה' בערב חג הסוכות, ומיד לאחר מכן בשמחת תורה רקד וזימר שעות ארוכות כאילו לא פקד אותו אסון.

וכי התורה מצומצמת כך שרק אם היה לו לאדם שנה נעימה יוכל לרקוד עמה?! אדרבא, דייקא משום הא אנו רוקדים עמה, מפני שאינה מצומצמת כלל. היא מתלווית אל היהודי בכל מקום ובאו, גם כשהוא נמצא בבית החולים וגם כשהוא טרוד בענין מסוים של כיבוד אב ואם. אם יאמר לך אדם שלא היה לו שמחת תורה מפני שהיה טרוד מחמת חולה שהיה שרוי בתוך ביתו, תבין מזה שלא למד את דברי ה"תפארת שלמה". והעצה שתייעץ לו היא להשלים עכשיו את השמחת תורה כדברי בעל "ערוגת הבושם". יגביר אפוא את התשוקה בלבו לשמוח בשמחת התורה, ואז יטול חומש בידו ויערוך הקפות משל היה נמצא בבית הכנסת הגדול.

אל תעצבו כי חרות ה' היא מעוכם

עלינו להבין, הלא בא עכשיו חורף ארוך ואין אתנו יודע מה יולד יום. כולנו מייחלים ומתפללים להקב"ה שיאמר

התבוננו וראו כי זרע קודש בני א-ל חי אינם יכולים בשום אופן לשקוט על שמריהם, אלא תמיד מוכרחים הם לחיות חיים של חיות. ולפיכך יתרבו מיום ליום היהודים הנוסעים על קברות הצדיקים ומצטרפים לשבתות מאוחדות באתרא קדישא מירון ובשאר מקומות. כך היא המציאות האמיתית, נשמת היהודי משתוקקת תמיד לקבלת חיות. אכן לתורה הקדושה יש את הפתרון לזה.

התורה אינה מוגבלת בזמן, מקום או

נפש

הנה השבועות האחרונים היו נבוכים מאוד בקרב החרדים לדבר ה' בכל מקומות מושבותיהם בשאלת היכולת לעבוד את עבודת הימים כתיקונה בכל השנים. כך היה בניו-יורק, כך היה במאנסי, באוסטרליה, בקנדה ובארץ הקודש. והנה כל המתעקש יכול ללכת עקלתון ולחשוב שהכל תלוי בגופים שונים החפצים להצר את צעדי החרדים לדבר ה'. אולם בהיותנו אנשים מאמינים בני מאמינים, יודעים אנו היטב שהקב"ה שעשה ועושה ויעשה לכל המעשים, עשה גם את בלי שום קשר לכוונותיהם של המושכים בחוטים.

אכן בדברי ה"תפארת שלמה", מצאנו חיזוק גדול. כי מהם למדנו שהתורה שניתנה לנו מאת הבורא ית"ש מתקיימת בכל עת ובכל מצב ואין שום דבר המגבילה. מהם למדנו שאפשר להיות יהודי ירא ושלם עם מסיכה על הפנים כמו בלי מסיכה; אפשר להתפלל בחיות ובהתלהבות במנין מצומצם כמו בקרב המון עם; אפשר לעבוד את

מעשי חסד שנאלץ לעשות השכם בבוקר, ואז היה מתפלל במתינות ובנעימות משך שעה ומחצה כאילו היה עומד בשעה שבע בקרב המון העם ומתפלל. לא עלה בדעתו להאיץ את תפילתו או להנמיך את קולו בתואנה שכבר עברו כמה שעות ביום, כי יודע היה שעבודת ה' אינה מוגבלת לא לזמן, לא למקום ולא לנפש.

וכנזכר לעיל, אין זה סתירה עם העובדה שהאדם זקוק לזמן מקום ונפש, כי כמו שאין האדם יכול לומר שאינו זקוק לשבתות ומועדים אחרי שהוא יכול להשיג את אורם גם בשאר ימות השנה, כך אינו יכול לומר שאינו זקוק למקומות מסוימים ולמצבי נפש מסוימים. וסיבת הדבר, כי האדם זקוק בהכרח לכמה וכמה גלים הנתלשים כדי לעדן את נפשו ולטהר את נשמתו, אך מכל מקום, גם כשעוברים הזמנים המיוחדים, אל לו להשאירם במקומם, אלא גם בשאר הימים ישתוקק אליהם, יתבונן בהם ויעבוד את עבודתם ואז יראה שינויים עצומים לטובה כפי שנראה בעליל.

וכבר כתב בספה"ק בית אהרן שמן הימים האלה נשארים רשמים, רושם של יראה, רושם של אהבה ורושם של שמחה. ומהו טיבם של רשמים אלו? רשמים אלו דומים לניצוצות קטנים שכיון שמוסיפים עליהם צמר גפן, מיד הם נדלקים ונהפכים למדורת אש. אף המה כיון שבא האדם באמצע השנה ומוסיף עליהם מעט חמימות של השתוקקות הלב, מיד הם נדלקים ומאירים את נשמתו.

לצורתנו די, אך סוף סוף אין אנו יודעים איך תיראנה השבתות, ואיך ייראו ימי החנוכה והפורים וכן הלאה. אומר לנו הקב"ה: יהיה מה שיהיה, אין לכם סיבה להיעצב על חזותם של השבתות והמועדים, כי התורה איננה מוגבלת, אלא מתקיימת בכל המצבים האפשריים. אמנם כן, ראוי שתשתוקקו לחזור לקדמותכם, לשהות בצל כנפי הצדיקים ולשמוח בצוותא חדא עם אחים ורעים, אבל לעצבות אין שום מקום.

חכמת אדם תאיר פניו

מצאתי נכד אחד מנכדי החסיד הוותיק רבי ניסן פילטשיק זצ"ל שהיה שרוי בחולי מעיב. שאלתי אותו כביכול כדי לחזק את לבו מה היה סבו עושה בעתות כאל. אמר לי: "הלא סבא היה חולה פעמים רבות ותמיד היתה נפשו שמחה ועליזה". כך תיאר בפני מחזה אחד שראו עיניו: בהיות סבא בגיל תשעים, כשלא היה בקו הבריאות ונמנע ממנו לעבוד מלאכת שמים כדבעי, התיישב על מיטתו ואמר: הבה אהיה עכשיו בשמחה על הזכות לקיים מצות ונשמרתם מאוד לנפשותיכם. מיד קפץ מן המיטה כעלם צעיר והתחיל לפזז ולכרכר על הזכות הגדולה שנקלעה לפניו.

כך היה החסידים ואנשי מעשה יודעים ומכירים שתורת ה' אינה מוגבלת וקיימת בכל זמן ועידן, כל פעם לפי הצורה והדפוס שקובע הקב"ה. יכולים אנו לראות בעינינו את בנו של ר' ניסן, החסיד רבי מאיר פילטשיק זצ"ל, איך שהיה נכנס לבית המדרש בשעה אחת עשרה לאחר כמה וכמה

יום שלישי פרשת בראשית – כ"ה תשרי ה'תשפ"א

תכלית בריאת האדם

מצוות עשה ומצוות לא תעשה

והנה ידוע מה דאיתא ב"ב"ק שהכוונה בציווי "לעבדה ולשמרה" היא לפיקודי דאורייתא, "לעבדה" זה קיום רמ"ח מצוות העשה, "ולשמרה" זה קיום שס"ה מצוות לא תעשה. אולם לכאורה תתעורר על זה תמיהה, שהרי עד מתן תורה לא קיבל האדם את תרי"ג המצוות. אכן תמיהה זו יש ליישב על-פי מה שכתבו הספרים בענין האבות הקדושים שהשיגו את התורה על כל מצוותיה קודם מתן תורה, ובוודאי לא גרע אדם הראשון קודם החטא מהם.

אולם מה שיש לשאול הוא, למה ראה הזוה"ק צורך לשנות מן הפירוש הפשוט ומדוע לא פירש לעבדה ולשמרה כפשוטו, לחרוש ולזרוע ולקצור ולשמור מן המזיקים, וכן הלאה. והלא אנו רואים אף בימינו איך אב נותן לבנו בעת נישואיו בית נוסף לבית מגוריו, כדי שיוכל להשכירו בשביל מחייתו ולהמשיך לשבת בבית המדרש שנים הרבה. וכן היה נהוג בדורות הקודמים שהאב היה נותן לבנו פיסת קרקע המניבה תבואה או פירות כדי להשתכר בה למחייתו. וכעין זה יכולים היינו לפרש לכאורה שהקב"ה נתן לאדם הראשון אדמה מושלת בעצים וצוה עליו שיעבד אותה וישמור אותה מן המזיקים כדי שיוכל לעבוד עבודת ה' כראוי, ומאן מפסי שאין זה הפירוש האמיתי.

וינחחו בגן עדן לעבדה ולשמרה

בעולם החזרה בתשובה, בו באים אנשים שחיו עד כה בלי תורה ומצוות וכבר הספיקו להסתובב בכל העולם בדרך למצוא את האמת, ומציגים שאלות הדורשות התייחסות רחבה, מוצגת תמיד השאלה הבאה: מהי תכלית בריאת האדם? לאיזו תכלית הוא יורד לעולם ועובר את כל מסכת הסבל והיסורים שלו?

משום מה אלה שנולדו בפנים ונתגדלו על ברכי התורה והחסידות, אע"פ שעוסקים כל ימיהם בלימוד הש"ס גפ"ת וספרי מוסר וחסידות, מדלגים על שאלה זו ואינם מתייחסים אליה, ואף אם מתייחסים אליה, אינם מקבלים תשובה מספקת וחסרה להם הבהירות.

ובכן נצא אל הדרך בס"ד למצוא את התשובה האמיתית, תשובה כזו אשר תועיל לנו בעבודתנו ותשמש אותנו כל ימי חיינו. בפרשה זו נאמר: ויקח ה' אלוקים את האדם וינחחו בגן עדן לעבדה ולשמרה, ויצו ה' אלוקים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות, ויאמר ה' אלהים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו. הנה בפסוקים אלו גילתה לנו התורה מהי תכלית בריאת האדם, ואף הודיעה לנו שהקב"ה עשה לו לאדם עזר בשביל לסייע לו לקיים את תכליתו.

מהות העץ והפירות

כדי לבוא אל יישוב הדברים, נתבונן תחילה במהות העץ. הנה האדמה מגושמת מאוד, אך יש בה כוח המצמיח הטמונה בה וטרם נראית לעין, והעץ היוצא ממנה, הגם שהוא פחות מגושם ממנה ועדיין אי אפשר לאכלו ולקבל ממנו חיות, הוא זה שמושך את החיות מן האדמה ומשנה את צורתה לצורת פרי כדי שיוכלו לאכלה ולקבל ממנו חיות. נמצאנו למדים שהעץ מגדיר דבר שיש בו כוח ליטול חיות שהיתה מוסתרת עד כה היכן שהוא ולשנות את צורתה עד שתהיה מוכנת לו לכל מי שירצה לבוא ולהחיות את נפשו.

כשהקב"ה הניח את האדם בגן עדן, דהיינו בעולם הזה קודם החטא, הודיע לו שטמונה בו חיות רבה מאוד, ואם ירצה יוכל לקבל כל מיני חיות ותענוג באופן שאי-אפשר כלל להעלות על הדעת (הן פשוט שאפילו בטעם הפירות דאז אין לנו שום השגה, והלא כבר אמרו חז"ל שמיום שחרב בית המקדש בטל טעם הפירות), ואמר לו שלצורך זה יצטרך לעבדה ולשמרה כדי שהחיות הטמונה שם בכוח תשנה את צורתה לצורה ברת השגה. והיות שהעולם היה אז יותר רוחני והעצים והפירות היו יותר רוחניים, לכן פשוט שכונתו יתברך היתה שיעבד את הגן באמצעות מצוות עשה וישמור אותו מן המזיקים באמצעות מצוות לא תעשה.

לעבדה ולשמרה בלי להתלכלך

אם בעבר מי שעבד בעבודת אדמה היה מזיע מבוקר ועד ערב ומלכלך את בגדיו, בימינו ישנם מי שעובדים בעבודת

והתשובה לזה, כי בגן העדן אשר שם היה אדם הראשון נמצא אז, רוצה לומר קודם שנעכר העולם מחמת החטא, לא היו עצים גשמיים אלא רוחניים, ובהכרח שהכוונה בציווי "לעבדה ולשמרה" היא לעבד את העצים הרוחניים על-ידי קיום מצוות העשה ולשמור אותם מן המזיקים על-ידי קיום מצוות הלא תעשה. ונמצא שפירושו של הוזה"ק אינו יוצא מידי פשוטו, כי לכאורה אי-אפשר לפרש בענין אחר.

למה דיברה תורה ברמיזה

והנה כעת כבר ידוע לנו שהתכנית של הקב"ה היתה שיבוא האדם לעולם ומיד יתחיל לקיים את התורה והמצוות, אך טרם ידוע לנו לשם מה טווה תכנית זו ומה התכלית היוצאת ממנה.

עוד זאת יש לשאול בשלב זה: אם זו היתה באמת כוונתו יתברך, למה דיברה התורה ברמיזה והמשילה זאת לעצים, ומדוע לא אמרה להדיא שהקב"ה צוה לו לקיים מצוות עשה ומצוות לא תעשה, וכפי שדיברה כן בפרשת משפטים כאשר אמרה מה צריך האדם לעשות בקום ועשה ומה אסור לו לעשות?

והגם שידוע לנו שהתורה כתבה כן בהכרח מפני שיש בכל אות ותג בלי סוף דרשים ורמזים, עם כל זה ברור לנו שסגנון דיבור זה הוא הסגנון הטוב ביותר גם לפי הפשט, שהרי התורה שלימה מכל שלימות, ואם נכתבה בסגנון זה, מוכרח הדבר שסגנון זה הוא המבאר את הפשט באופן המועיל ביותר.

מאחר שעיבוד העצים הרוחניים שבגן עדן היה על-ידי קיום המצוות, נמצא שאנו יכולים לחשב את מספר העצים לפי מספר המצוות, שהרי באמצעות כל מצוה מתרי"ג המצוות נעבד עץ אחר מעצי הגן, מי על-ידי קיום מצות עשה ומי על-ידי ישב אדם ולא עבר עבירה שנחשב לו כאילו עשה מצוה.

כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל

וכן הוא להדיא בדברי האלשיך' הק', וזה לשונו: **על ידי מצוות ה' אשר יעשה האדם יצמחו כל עצי עדן מאור השפע אשר יורק עליהם מגן עדן של מעלה אשר שם אורות שרשי המצות.** וסיפר איך יש בהם כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל, והוא מה שכתבנו, כי כל עצי עדן הם אורות של מיני המצוות, והנה יש במצוות שני סוגים, אחד המשפטים וכל המצוות הקרובים אל הדעת, והשני הוא החוקים כי אין האדם רואה בהם טעם רק שיוודע כי ודאי הנאה נפשית יש בהם, ועל הסוג האחד אמר כל עץ נחמד למראה, שלכל מראה עיני האדם יראה נחמד, ועל סוג החוקים אמר וטוב למאכל.

לעולם ישנה לתלמידו דרך קצרה

ובזה מובן שפיר מדוע בחרה התורה לדבר בלשון עצים ופירות וגן ואמרה שצוה לו הקב"ה לאדם לעבדה ולשמרה. לא במשל ולא בחידות ואף לא ברמיזה דיברה, אלא דבריה ברור מילולו, כי באמת הוכנס האדם לגן שבו עצים ופירות טובים למאכל ונחמדים למראה, ובאמת צוה לו הקב"ה לעבד את העצים ולשמר אותם, אלא שכוונתו היתה אז שיעשה כל זאת באמצעות קיום המצוות מאחר שהעולם כמו העצים

אדמה ואינם מזיעים כלל. הם יושבים במשרדים ממוזגים כמו עובדי הייטק, ובאמצעות מערכות מחשוב מתקדמים שעליהם הם מפקדים, הם משקים את שדותיהם בזמנים הנכונים ובכמויות המדוייקות.

דבר זה מוכיח לנו שהעובד בעבודת אדמה אינו מוכרח להתלכלך ולהזיע כל ימיו. ולסבר את האוזן בא, שכעין זה היתה רצונו יתברך שהגם שיצטרך האדם לעבד את הגן ולשמרה מן המזיקים כדי לקבל את חיותו, לא יצטרך להתייגע קשה עבור כך, אלא יקיים את מצוותיו ובאמצעותן יעבד וישמר את עצי הגן ויקבל את חיותו משלם הן בזה העולם והן בעולם הבא. אולם משחטא האדם באכלו מעץ הדעת ונעכר העולם, הוצרך מעתה להסיר את מלבושי כבודו, ללבוש תחתיהם בגדי מלאכה ולהתחיל לחרוש ולזרוע וכו'.

נמצאנו אומרים שאותה עבודה ממש שעושה היום האדם כדי להצמיח תבואה או פירות, עשה אדם הראשון קודם החטא, אלא שאז עשה אותו באופן רוחני מפני שהעולם היה יותר רוחני, וכיום עלינו לעשותה באופן גשמי מפני שהעולם יותר מגושם.

תרי"ג עצים בנגד תרי"ג מצוות

ראה זה לשון הספר "שפתי צדיק" (פרשת קדושים אות טז): זקיני מו"ר [ה'חידושי הרי"ם'] שאל לחותני בנו הרא"מ ע"ה [השפת אמת] כמה אילנות יש בגן עדן, ולא ענה. אמר לו [ה'חידושי הרי"ם'] : פשוט, מסתמא יש תרי"ג, נגד כל מצוה אילן מיוחד עכ"ל.

ולפי האמור הדבר מבואר היטב,

והפירות היו אז יותר רוחניים.

יתירה מזו: אילו היה הקב"ה אומר לו לאדם לקיים את תרי"ג המצוות, היה האדם שואל לאיזו תכלית, וכשהקב"ה היה אומר לו כדי לשלם לך שכר, היה טוען שיוכל ליתן לו שכר בלאו הכי, ואז היה הקב"ה צריך להסביר לו שאם יתן לו שכר בלאו הכי, יהיה זה נהמא דכיסופא. כדי לחסוך את כל זה, נקט הקב"ה דרך קצרה ואמר לאדם: נתתי לך היכולת ליטול את כל מיני החיות שאתה צריך לכל חלקי גופך ונשמתך. עם כל מצוה שתקיים, תצמיח עוד פרי שיתן לך חיות. ולכן כשתקיים את המצוות, תרגיש תיכף ומיד שקיבלת חיות חדשה.

היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם

והנה עכשיו שאנו מבינים שהתורה והמצוות משקים את עצי הגן להוציא מהם פירות טובים למאכל ונחמדים למראה, נוכל ללמוד מזה לדידן דבר נפלא. הנה כפי הידוע בימינו, אי אפשר לקבל חיות מן העץ תיכף לשתילתו, אלא יש להמתין זמן רב כאשר בינתיים משקים אותו ועושים לו את כל הדרוש לטובתו, ורק כעבור חדשים ארוכים זוכים לקטוף את פירותיו ולקבל מהם חיות. ממנו ניקח גם לענין קיום התורה והמצוות, שעיקר שכרם אינו בזה העולם, אלא בעולם הבא בגן עדן העליון, וכמו שאמרו חז"ל – היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם.

אולם מאידך גיסא מצאנו שבתחילת הבריאה היה טעם העצים והפירות שווה, ומתבאר מזה שהכוונה הראשונה היתה שיוכל האדם לקבל חיות ועונג תיכף ומיד לעבודתו, הגם שאת החיות העיקרי יקבל רק בסוף כשיצמחו הפירות. ומזה נלמד שהגם

שאמרו היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם, אם יצליח האדם להכניס את עצמו לעולם של גן עדן, יוכל לקבל חיות ותענוג תיכף ומיד לקיום המצוות אע"פ שאת השכר העיקרי שלהם לא יקבל אלא בעולם הבא.

שני אופנים לקיים לעבדה ולשמרה

זה מה שהודיעה לנו פרשה זו: כמה שהאדם נמצא יותר תחת הרושם של חטא עץ הדעת, כך החיוב שלו "לעבדה ולשמרה" נעשה יותר מגושם, הן לענין הצורך להרבות בהשתדלות חומרית מחמת הקלקלה שנתקלל בה אדם הראשון (כפי שכתב במסילת ישרים), והן לענין שלא ירגיש שום תענוג בעת קיום התורה והמצוות ועד שלא יגיע לעולם הבא תהיינה עצמותיו יבשות.

מאידך, כמה שמצליח האדם להוציא את עצמו מתחת הרושם של חטא עץ הדעת, כך החיוב שלו "לעבדה ולשמרה" מתקרב יותר אל הכוונה הראשונה, הן לענין שלא יצטרך להשתדל הרבה בהשתדלות חומרית בשביל השגת צרכיו, והן לענין שיקבל חיות רב וירגיש תענוג עצום תיכף ומיד לקיום מצוותיו.

הציווי "לעבדה ולשמרה" כוללת את שני האופנים, והבחירה נתונה בידי האדם באיזה אופן לקיימה. ובמה יוציא האדם את עצמו מתחת הרושם של חטא עץ הדעת? על-ידי שיהרהר בתשובה קודם לימודו ועל-ידי שישמור עצמו מכל דבר רע, ומעל הכל על-ידי שיבטל את עצמו לרצון קונו שהוא היפך מחטאו של אדם הראשון. כשהאדם מבטל את עצמו ומקיים את מצוות ה' כשור לעול וכחמור למשא אע"פ שאינו מרגיש תענוג, אזי הקב"ה פותח לו את לבו ונותן לו

תענוג עצום מקיום המצוות.

טוב טעם ודעת למדני כי במצוותך האמנת

כך פירש בספה"ק "בית אהרן" לשון דוד המלך ע"ה "טוב טעם ודעת למדני כי במצוותיך האמנתי" – דוד המלך ע"ה ביקש: תן לי להרגיש את הטעם במצוותיך, שהרי קיימתי אותן קודם שהרגשתי בהן טעם מתוך אמונה.

מי שבא בחקירות ודרישות ומנסה את הקב"ה בכל עת בבדקו לראות היכן יוכל למצוא שערי היתר, הרי הוא מגלה דעת שאינו נותן אימון בהקב"ה ומכניס בזה את עצמו תחת הרושם של חטא עץ הדעת, ולכן אע"פ שיקבל שכר על המצוות שהוא מקיים, לא יקבל את שכרו אלא בעולם הבא בלבד.

מה שאין כן מי שמבטל את עצמו להקב"ה והולך עמו בתמימות ומקיים את מצוותיו בלי להתחכם, כי הוא הולך וגדל במדרגות האמונה והבטחון, וכמו שחובת ההשתדלות שלו הופכת מחומרית לרוחנית, כי בשבילו יהיה עיקר ההשתדלות על-ידי תפילה וקיום פיקודי דאורייתא, כך ירגיש תענוג עצום בקיום מצוותיו, כי בהכניסו את עצמו לגן העדן יהיה טעם עצו ופרייו שווה.

שאלה מעיקרא ליתא

סופו של דבר: הקב"ה ברא את האדם ואמר לו: רצוני ליתן לך חיות. לך עשה את מה שאני מצוה אותך ותקבל חיות. תראה ותרגיש בחוש שאתה מקבל חיות על ידי מצוותי. וכשתרגיש זאת בחוש, לא יעלה יותר בדעתך לשאול למה צויתי אותך לקיים כל אותן מצוות.

כעת נשובה אל העובדה שהצגנו בתחילת דברינו, כאשר הבאים מן החוץ מרבים לשאול מדוע ברא הקב"ה את האדם, מה יש לו מזה שהוא מקיים את מצוותיו, מה איכפת לו אם הוא לובש שעטנו, וכן הלאה על זה הדרך, בעוד הנמצאים בפנים וגדלים על ברכי התורה, אינם מתמודדים עם שאלות מעין אלו.

עכשיו הדברים פשוטים ומבוארים, כי הנמצאים בפנים מרגישים תענוג עצום בעת קיום המצוות ומה יש להם לבוא עם חקירות ודרישות. דומים הם לבן שאמו מאכילתו במאכלים ערבים וטעימים לחיך, שמעולם לא ישאל אותה מדוע היא מאכילתו. הוא יודע ומרגיש שהיא מאכילתו מפני שהיא אוהבת אותו וחפצה בקיומו.

זה היה חטאו של אדם הראשון. כשהקב"ה הכניס אותו לגן עדן ואמר לו רצוני ליתן לך חיות, עשה ככל אשר אני מצוה אותך ותקבל חיות, היה לו לעשות הכל בלי שום התחכמיות. אך הוא בא ושאל: "ומה יהיה אם אאכול מעץ הדעת? רצוני לטעום מעט". אוכל הוא מעץ הדעת ואז כשחזור אל העצים הראשונים, מתעוררת בו התמיהה: מדוע אני צריך לעבד את העצים כלל וכלל? אולי הכוזרי מדבר על זה, אולי אוכל למצוא בדבריו מדוע ברא הקב"ה את האדם...

בושה היא לשאול מה התכלית בקיום התורה והמצוות. דומה השואל למי שנכנס לבית הכנסת ושואל מדוע אין מתפללים בו שחרית בימות החול, וכולם פורצים בצחוק – הלא מתפללים כאן שחרית כבר כמה וכמה שנים אלא שאתה קם באיחור ממטתך ובא לבית הכנסת כשכבר הסתיימו כל

המניינים.

אף כאן השואל מדוע יש לקיים תורה ומצוות, מגלה שמעולם לא הרגיש את טעם החיות שבקיום התורה והמצוות. ואיך שיהיה, מי שאינו מרגיש חיות בקיום התורה

והמצוות, כדאי לו שיסיר את חטא עץ הדעת על-ידי שיפסיק לחקור ולדרוש, אלא יתחיל לקיים את התורה והמצוות כשור לעול וחמור למשא בלי שום התחכמויות ואז יתבהר לו הכל.

מדור הילולא דצדיקיא

הרה"ק רבי אשר הגדול בהרה"ק רבי אהרן מסטאלין

זיע"א

נסתלק לגנוי מרומים ביום כ"ו תשרי ה'תקפ"ז

כל העולם כולו נזונין בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת.

כאשר הדינים צריכים לשלוט בעולם, הצדיקים מקבלים אותם על עצמם, וסובלים מחמת כן יסורי הגוף והנפש מבלי שיתבטלו מתורתם ועבודת קדשם, ואז השפע מוסיף לבוא לעולם כמקדם.

אפילו על ידי יסורים וחלאים רעים

אף הרה"ק מסטאלין נתייחד בעבודה זו כפי שיעידו עליו כמה וכמה מהעובדות והסיפורים על אודותיו, כמו גם דיבורים ולשונות שנשמעו יוצאים מפי קדשו. בנוסח התפילה שאחרי וידוי ביום הקדוש "יהי רצון שלא אחטא עוד... ומה שחטאתי לפניך מחוק ברחמיך הרבים, ולא על ידי יסורים וחלאים רעים", שינה פעם ואמר: "ואפילו על ידי יסורים וחלאים רעים".

הנה כי כן, כרבי אלעזר ב"ר שמעון בשעתו, היה אף הוא אומר: "חביבין עלי יסוריך". פעם התבטא: "אין לי יסורים גדולים מאשר יעברו עלי ארבעים יום בלי יסורים". אכן גופו הקדוש של הצדיק נתמלא אז פצעים וחרורות זבי דם ומוגלה. בשל כך, כשהיה טובל במקווה שהיה לו בביתו, היו מי המקווה מאדימים מדמו הנוטף.

קיבל על עצמו יסורים

שנינו במסכת בבא מציעא (פה, א): כולהו שני יסורי דרבי אלעזר לא שכיב איניש בלא זמניה (כל שנות יסוריו של רבי אלעזר ב"ר שמעון לא מת איש קודם זמנו). כולהו שני יסורי דרבי לא איצטריך עלמא למיטרא (כל שנות יסוריו של רבינו הקדוש לא נצרך העולם לגשם)... אפילו הכי כי הוו עקרי פוגלא ממשרא הוה קיימא בירא מליא מיא (אע"פ שלא ירדו גשמים באותן שנים, כשהיו עוקרים צנון ממקום גידולו, היתה נותרת גומא מלאה מים).

ובהמשך דברי הש"ס איתא: יסורי דרבי אלעזר ברבי שמעון עדיפי מדרבי, דאילו רבי אלעזר ברבי שמעון - מאהבה באו ומאהבה הלכו (שהיה מזמין בעצמו את יסוריו מדי ערב שיבאו, ובבוקר היה משלח אותם מפני ביטול תורה), דרבי - על ידי מעשה באו ועל ידי מעשה הלכו (עיי"ש).

מבואר מזה שהיתה להם לצדיקים עבודה להביא על עצמם יסורים ועל ידי כן להמשיך שפע לעולם, וזאת מלבד עבודתם שלא ליטול כלום לעצמם ועל-ידי כן להיות מרכבה לענין הנתינה ולהרבות השפע בעולם, כדאיתא במסכת ברכות (יז, ב): בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת:

מאהבה באו ומאהבה הלכו

כאשר פעם נתקלקל המקווה שלו והוצרך ללכת לטבול במקווה העירוני, אמר לתלמידו ששימשו הרה"ח רבי יהושע מטוראו זצ"ל שבכוונתו להפסיק את עבודת היסורים, כי איך יוכל לטבול כך במקווה העירוני ולגרום לבאי המקווה לבוא לידי מיאוס. כך הווה, כיון שטבל טבילה אחת במי המקווה העירוני, מיד נעשה בשרו חלק כתינוק בן יומו ולא נותר אף שריד אחד מן הפצעים והחבורות.

כשראו אותו החסידים בריא ואיתן, מיאנו לתקן המקווה שלו באמרם שכך עדיף. אך הוא התעקש ועמד על כך שיתקנו את המקווה שלו כדי שיוכל לחזור ולקבל עליו יסורים.

ונסו יגון ואנחה

בהמשך, ביקשו תלמידיו הגדולים, בעלי המדרגה, ליטול על עצמם את יסוריו כדי להקל מעליו את סבלו. נתוועדו בעצה אחת שלא בנוכחות רבם, ליטול כל אחד מהם יסורים על אבר אחד מאברי הגוף. הם אכן עשו כעצתם ולרבם באה הרווחה.

רבי יהושע מטוראו זצ"ל היה זה שנטל על עצמו יסורים על א' מידי, והסתיר את פצעיו מרבו כדי שלא יודע לו מה שעשו התלמידים, לכן לא היה מחליף התחבוסת בעומדו לפני רבו אלא כשהלך לטבול וכדומה. פעם יצא רבי יהושע מן המקווה בסברו שרבו הרה"ק עדיין מתמהמה, אך לפתע ראה כי הרה"ק כבר יוצא אף הוא והנה עוד מעט יגלה את ידו המכוסה פצעים. הזדרז חיש מהר להוריד את שרוולו, ובאותו רגע נגרם לו כאב חד אשר גרם לו להוציא

אנחה מגרונו. כיון ששמע הרה"ק את אנחתו, פנה אליו ואמר: "אויף צו קרעכצן בין איך נישט מסכים" [בשביל להאנח אינני מסכים], וכיון שיצא דיבור זה מפי הרב, מיד נתרפאו כל התלמידים. וסיפר רבי יהושע מטוראו שחיפש אחר רושם המכה ולא מצא.

כתת עצמך על דברי תורה

דרכו בקודש של הרה"ק היתה לומר תורה על 'מדרש' שהיו מציעים לו באקראי. בדרך כלל היה מכבד את תלמידו רבי יהושע מטוראו זצ"ל שהיה יושב סמוך אליו. פעם ישב לו רבי יהושע מטוראו זצ"ל בקצה השולחן משום איזו סיבה והצדיק התקשה לשמוע אותו, כופף הצדיק את גופו הקדוש באומרו (ברכות סג, א): "כתתו עצמכם על דברי תורה". באותה שעה ראו כולם איך המוגלה היוצאת מפצעיו מבצבצת ויוצאת מתוך חגורתו שהיתה מקפת אותו י"ח פעמים. אז נקט הצדיק בלשון הש"ס (ברכות סג, ב): כתת עצמך על דברי תורה. לפי המקובל, הרה"ק רבי שמואל מסלאנים זיע"א ביקר באוצר חפצי הקודש בחצר קדשו של הרה"ק רבי ישראל מסטאלין זיע"ע, שם זכה לראות את החגורה שעודנה מוכתמת בכתמי דם.

דרך שקר הסר מומני

בענין זה יש להביא מה שנמצא כתוב ב"כתבי קודש" לנכדו הרה"ק רבי יוחנן מסטאלין-קארלין זיע"א, שבנו של הרה"ק בעל הילולא, הרה"ק ה'בית אהרן' זיע"א, סיפר פעם לבנו הרה"ק רבי אשר הצעיר מסטאלין זיע"א על אביו בעל הילולא,

בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין
 הלא כך ידוע מאמר חז"ל (קידושין ל,
 ב): בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין,
 ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים
 בידו. וביאר ה'מגיד' הק' **ממעזריטש**
 זיע"א³: הנה לכאורה הדבר תמוה, שהרי
 התבלין טפל הוא לתבשיל, וכי אפשר
 שהיצר הרע עיקר והתורה טפלה לו? וביאר
 שכל המשיכות שבנפש האדם, הגם שהן
 באות מן היצר הרע, שורשם בקדושה, אם
 ממידת החסד אם ממידת הגבורה, והעבודה
המוטלת על האדם היא להטות את כל אותן
משיכות לקדושה.

וזהו בראתי לו תורה תבלין, כפי
 שהתבלין אין לו טעם ערב בפני עצמו, אלא
 תפקידו להוציא את הטעמים הגלומים
 בתבשיל מן הכוח אל הפועל, כמו כן התורה
מוציאה את כל הטעמים הגלומים בנשמה
מן הכוח אל הפועל. כי הנה הנשמה יש לה
 כל מיני טעמים נפלאים, אלא שללא התורה
 אין טעמים אלו יוצאים אל הפועל, וכשאינם
 יוצאים לפועל נמשך האדם ממילא לדברים
 מפוקפקים על-ידי יצרו הרע, אבל **על-ידי**
התורה יוצאים טעמים אלו אל הפועל
ומתגלית הנשמה בהודה ובהדרה, ביופיה
ובתפארתה.

כי קרוב אליך הדבר מאוד

לפינו דיבור קודש מתורת הצדיק
 אשר יש בו כדי לחזק ידים רפות ולאמץ
 ברכיים כושלות, והנה הוא נדפס בספה"ק

שפעם התפלל תשעים פעמים "דרך שקר
 הסר ממני", וכשהגיע ל"ובתורתך חנני",
 יצא ממנו ספל מלא דם.

אכן בענין החיפוש אחר האמת,
 התבטא פעם: הלכתי למאה ועשרים
 צדיקים, את חלקם הכתתי על עצמי
 כרבנים, את חלקם לקחתי כחברים, את
 חלקם כתלמידים, ואת חלקם גם כתלמידים
 לא לקחתי לי, ואעפ"כ את ראשי הכנעתי
 בפני כולם.

תיקון המידות ולא שבירתן

הרה"ק מסטאלין זיע"א התבטא
 פעם: "ווי גוט איז אז מ'ווערט געברין מיט
 א גוטער חומר" [כמה טוב הוא לאדם שנולד
 עם תכונות נפש מתוקנות ונמשך אל הטוב].
 והוסיף: "מידות ווילט איר ברעכן? לענדן
 און רוקן וועט איהר ברעכן, מידות וועט
 איהר נישט ברעכן" [מידות אתם מבקשים
 לשבור? מתניים וגב תשברו, מידות לא
 תצליחו לשבור]. וכך תרגם בלשון מליצה
 "ובחמרא טבא דביה תחדוי נפשה" –
 כשהחומר טוב הנפש שמחה.

הפטירו על כך הצדיקים, וכן הוא
 בספה"ק "בית אהרן", שהעצה היעוצה למי
 שנולד עם תכונות רעות היא ללמוד
 ולהתפלל, כי הגם שאין בכוח האדם לשבר
 את מידותיו, יש בכוח התורה והתפילה
 ליישרן כאילו היו ישרות מתחילת בריאתן.
 ובזה פירש הלשון "הקול קול יעקב והידים
 ידי עשו", שעל-ידי קול התורה והתפילה
 יכולים לתקן הידים ידי עשו, שהן המידות
 הרעות (בית אהרן ר"ה).

³ ראה 'מגיד דבריו ליעקב' אות כב.

ואמונתו ויראתו ושכלו וכח מוחו, אז באותו עת לפי הכנת והבנת אותו זמן כן יהיה השגת תורתו ואמונת עבודתו בתוך תוכו שבנקודת הלב, וזהו אמונת עבודתו אז, וזו היא קרבת הבורא והתורה ומעשים בפיו ובלבבו באותו עת. הגם כי קטן הוא בעיניך לפי דרכך, צריך להיות שפל רוח ולהסתפק במועט ולשמוח בחלקו, כי אז הוא כן חלקו חלק א-לוה ממעל, ואז אסור לעלות במעלות ממה שהוא, שלא יעמדו כנגדו הנזכרים למעלה ולמטה כנזכר, ויראה בעיניו שלימות עבודתו ויראתו אז ולא יותר בשום אופן מפני חשכת גופו ותאותו ומדותיו אשר לא טובים ר"ל, ולא תעלה במעלות מפני הקטרוגים כנזכר, רק יבקש משם לפי העת את ה אלוקיו לנוכח לפי מה שהוא, ומצאת כי קרוב הדבר מאוד לפי פיו ולבבו לעשותו אז בתוך תוכו שבנקודת לבך.

ותעבוד עבודתך זו תפילה או איזו מצוה או תורה בשפלות רוח כי קטן הוא, ובשמחה כי זה הוא שלימותו אז לפי מה שהוא, ודי לו בבר לבו וכח שכלו אז, ותוכל לקיים בכל דרכיך דעהו, לפי מה שהוא דעהו, בשמחה בלי שום פגע, ואז תצליח ותשכיל ותלך לבטח בחסד הבורא בהבינך בבר לבב, יעבוד הבורא תמיד בשמחה וישמח במתנת חלקו חלק א-לוה ממעל אז באותו עת, ולא ילך בגדולות ובנפלאות ממנו, רק כגמול עלי אמו כגמול עליו נפשו.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

'בית אהרן' (ב, ד)⁴. הדיבור מתחיל בזה הלשון: אחת דיברתי להודיעך שורש אחד להנצל [על ירון] מקטרוגי היצר וסייעתא דיליה למטה ולמעלה והבן, ובכדי לבוא להסתפקות במועט ולהיות שמח בחלקו בתורה ועבודה, ובכדי לבוא לידי שפל רוח. כעת הוא מבאר מהו אותו שורש: לקיים הפסוק "כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום, לא נפלאה היא ממך ולא רחקה היא, לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אותה ונעשנה, ולא מעבר לים היא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמענו אותה ונעשנה, כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו". והוא כי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, כי הכל לפי מה שהוא אדם לפי המקום והזמן לפום שיעורא דיליה.

ביאור דבריו: יש והאדם טוען איך אוכל לעבוד את ה' כעת והלא אפוף אני טרדות רבות כל-כך. מגלה לנו התורה שהקב"ה מחשב את כוחות האדם בכל רגע, את טרדותיו ואת כוחות נפשו ודורש ממנו לעבדו אך ורק לפיהם, כך שאין טענה זו טענה, כי אם הוא רואה שאינו יכול לעבוד את ה' כפי שעבדו אתמול, ממילא יש לו להבין מזה שרצון הקב"ה שיעבדו כעת באופן אחר התואם למצבו העכשווי ואופן זה הלא קרוב אליו מאוד.

וממשיך הרה"ק: והוא לפי מידתו

⁴ דברים אלו נמצאים גם במכתב הרה"ק רבי לייב הענעליש זי"ע מעיה"ק צפת תובכ"א, תלמיד המגיד הק' ממעזריטש זי"ע חד מן חבריא קדישא דהרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטעפסק זי"ע, 'ליקוטי אמרים' מתורת הרה"ק מוויטעפסק זי"ע מכתב כ.

**פטרוני מכון הבינני
לחודש תשרי**

**ידידנו החשוב
יואל בן גולדא רבקה
ומשפחתו שיחיו**

**לזכות לרפואה שלימה
מרים בת מליא צירל**

**לזכות לרפואה שלימה
אריה צבי בן ליבא סלאווא**

**ולע"נ
איגא בת ר' יעקב ע"ה
נפ' כ"ד תשרי - אסרו חג**